

אשכול

העלון השבועי של תלמידי ישיבת "כרם ביבנה".

"לזכור עולם יהיה צדיק" לע"נ מנחם ראש הישיבה הרב חיים יעקב גולדניצט זצ"ל בן הרה"ח ישראל אלעזר זצ"ל (תהלים קיב,ו)
 נלב"ע בז באדר א' התשנ"ה תנצבה

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"

חרב שרון יוסט שליט"א

פרשת תרומה

ב' באדר ה'תשע"ב

גיליון מס' 208

(שנה שישית)

זמני השבת

ת"א	י"ם	
17:12	16:52	חולקת נרות
18:11	18:09	צאת השבת

בבואנו ללמוד את פרשיות בניין המשכן, מן הראוי שנתאמץ להבין מה עניינו של המשכן ומה תכליתו.

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". רש"י ואבן עזרא פרשו את המילה "מקדש" מלשון קודש: "ועשו לשמי בית קדושה" (רש"י), "מקום קדוש. נקרא מקדש בעבור היותו משכן השם הקדוש" (ראב"ע). אכן, רשב"ם והחזקוני פרשו שמקדש הוא מלשון מקום התוועדות, שהקב"ה יזמן עצמו לשם עבור בני ישראל, כמו שכתוב "ונועדתי שמה לבני ישראל" (סוף פרשת תצווה), וכן מלשון הכנה והתכוננות, כמו שכתוב "התקדשו למחר" (במדבר י"א, י"ח) - הזמינו עצמכם (רש"י), התכוננו (רס"ג).

אמנם, עדיין צריכים אנו להבין כיצד כל זה נוגע אלינו, היכן נקודת החיבור בינינו לבין הקודש. משהסתיימה בניית בית המקדש, עומד שלמה המלך בתפילה גדולה לבורא עולם (מלכים א' ח'). בתפילתו זו הוא אינו מדגיש את הקורבנות הרבים שעתידיים להקריב על גבי המזבח, אלא דווקא את עניין התפילה: "ושמעת את תחינת עבדך ועמך ישראל אשר יתפללו אל המקום הזה (רד"ק: במקום) וכו', ואתה תשמע השמים (רד"ק: מן השמים) ועשית ושפטת את עבדיך וכו', ואתה תשמע השמים וסלחת לחטאת עמך ישראל וכו', ונתתה מטר אל ארצך וכו', כל תפילה כל תחינה אשר תהיה לכל האדם וכו' ופרש כפיו אל הבית הזה. ואתה תשמע השמים מכון שבתך וסלחת ועשית ונתת לאיש ככל דרכיו אשר תדע את לבבו וכו', למען ייראוך כל הימים אשר הם חיים על פני האדמה אשר נתתה לאבותינו".

עיקר יחודו של בית המקדש הוא היותו מקום תפילה, מקום שבו הקב"ה מקשיב לתחנוני עמו ישראל, עושה משפט וצדק, סולח לעוונותיהם של השבים אליו ומריק ברכות מאוצרו הטוב. וכך כתב הספורנו: "ושכנתי בתוכם" - אשכון ביניהם לקבל תפילתם ועבודתם. אך דא עקא, אין עניין התפילה ככל העניינים הפיזיים הנעשים אוטומטית מתוך אינסטינקט, אלא היא עניין חשוב ורציני, ממש עבודה. "ולעבדו בכל לבבכם - איזוהי עבודה שבלב, זו תפילה" (ספרי פרשת עקב, ורמב"ם ריש הלכות תפילה), וכל דבר רציני וחשוב דורש הכנה.

הרמב"ן בפתיחה לפרשתנו מבאר שהקמת המשכן באה רק לאחר שעם ישראל קיבל כבר מקצת מן המצוות והתחייב גם על העתיד: "וישראל קיבלו עליהם לעשות כל מה שיצווה", כעת אפשר לכרות ברית עם ישראל: "הנה הם לו לעם והוא להם לאלוקים", ומעתה כיוון שעם ישראל נקראים "ממלכת כהנים וגוי קדוש" ראוי שיהיה להם מקום מקדש שבו שורה השכינה, ובו מזמין הקב"ה את עצמו לשמוע את תפילותיהם. מידה כנגד מידה, עם ישראל מכין את עצמו להיותו עם קדוש, והקב"ה "מכין את עצמו" להענות להם, וכנ"ל.

אף משחרב בית המקדש הותיר לנו הקב"ה, מקדש מעט" - אלו בתי כנסיות, וברוב חסדו אלינו עדיין הוא מקשיב לקול תחנונינו. אף אנו אל לנו להיות כפויי טובה, וחובה עלינו לחזק ולשפר את הכנותינו עת אנו נכנסים למקדשנו, לתפילה ולתחנונים. וזה לשון הטור באו"ח סי' צ"ג: "ובבואו להתפלל ישנה מעט וכו' כדי שיכוונו ליבם למקום. ובעומדו להתפלל לא יעמוד אלא מתוך כובד ראש פירוש באימה והכנעה". ובסי' צ"ח: "המתפלל צריך שיכוון ליבו שנאמר 'תכין ליבם תקשיב אזנך', פירוש שיכוון פירוש המילות שמוציא בשפתו ויחשוב כאילו שכנה כנגדו שנאמר 'שיויתי ה' לנגדי תמיד'". וכן כתב רבנו הגר"א בביאורו לתיקוני זהר: "צריך להחריש מקודם התפילה ולחשוב על התפילה, דאז התפילה אח"כ שגורה בפיו, דדבר שאדם חושב קודם שידבר הדבר אח"כ הוא שגור ולא מגומגם".

יהי רצון שנזכה להרגיש בלבנו את חשיבותה וגדולתה של התפילה, ומתוך כך נזכה שיתקבלו כל תפילותינו ברצון.

העלון יוצא לאור ע"י ישיבת "כרם ביבנה" | העלון מופיע גם באתר הישיבה באינטרנט: www.kby.org.il

נא לשמור על קדושת הגיליון!

תגובות, הערות והארות ניתן לשלוח לכתובת: eshckolot@gmail.com

עורך: מרדכי שחר

אך רש"י והרשב"ם סברי שמיגו זה "כוח הטענה" וא"כ מה לי בכך שאסיק אדעתיה לטעון או שלא אסיק אדעתיה לטעון את טענת המיגו, מ"מ ברע שטען את הטענה שלו ויש אפשרות תיאורטית לטעון טענה טובה יותר טענתו הראשונה קיבלה נאמנות, וממילא מיגו למפרע מהני.

עכשיו נוכל להבין את מח' רשב"ם ותוס' בסוגיין, הרשב"ם שהבין שמיגו זה "כוח הטענה" מסביר בדעת רב יוסף שמכיוון שהטענה הראשונה איננה טענה (שהרי הודה שהשטר מזויף) אין דין מיגו, הנאמנות של טענת המיגו תעבור לטענה לטענה הראשונה אבל אין טענה ראשונה ממילא אין מיגו, אך תוס' והרמב"ן לא מבינים מה הרשב"ם רוצה, מה בכך שהטענה הראשונה איננה טענה "תימה דלהימניה במיגו" תוס' לשיטתו שמיגו זה סברא שהאדם דובר אמת, א"כ מה בכך שהטענה הראשונה איננה טענה? ! מ"מ מוכח שהאדם הטוען דובר אמת ויהיה נאמן במיגו ! על קושיא זו מתרץ תוס' שני תירוצים ושניהם לשיטתו, ר"י בר מרדכי מתרץ שזה מיגו להוציא ור"י מתרץ שאין זה מיגו משום שיש ריעותא באמינות של הטוען שהרי הוצרך לשקר תחילה לחזור וטוען מ"מ יש ריעותא באמינותו של האדם. [ר"י חולק על רשב"ם וסובר שאין זה מיגו להוציא משום שהמחזיק חשיב מוחזק כפי שכותב התוס' בד"ה והלכתא, ובמאי קמפלגי יש הרבה מה להאריך ואכמ"ל] ולפי הסבר זה יצא שע"פ הרשב"ם רב יוסף ורבה נח' בחקירה האם מיגו זה "כוח הטענה" או סברא, רב יוסף סובר "כוח הטענה" כפי שהתבאר לעיל ואילו רבה סובר סברא ולכן אומר בפשטות שזה מיגו.

ולפי חקירה זו נוכל לבאר עניין נוסף, הגמ' בד' כט. דנה בחזקת שלוש שנים של בתיים כיצד יעידו על חזקת שלוש שנים הרי לבילות לא רואים שדר בבית, מתרץ רבא "כגון דאתו בי תרי ואמרי אנן אגרין מיניה ודרינן תלת שנין.. אמר ליה רב יימר לרב אשי הני נוגעין בעדותן הן.. שואל שם תוס' (ד"ה הני נוגעין) "וא"ת ואמאי הונו נוגעין בעדות הא איכא מיגו.. וי"ל דהא לאו מיגו שיראים לומר פרענו..". וקשה הרי תוס' בד' לא: (ד"ה "וזו") שואל למה בעדות מוכחשת לא מאמינים לעדים המכחישים אלא אומרים תרי ותרי?! ליהמניה לאחרונים במיגו שהיו אומרים על העדים הראשונים שהם גולנים ומתרץ שני תירוצים⁷ תירוץ אחד שמיגו לא מעלה ולא מוריד נגד עדים שתרי עדים כמאה עדים, א"כ לא הגיוני שאם היו נוספים עוד מאה עדים לא היה מכריע אך אם נצרף מיגו יועיל להכריע, ותירוץ שני בשם ר"י (אותו ר"י מהתוס' שלנו בד' לב): "דלא שייך מיגו אלא באדם אחד אבל בשניים לא שייך מיגו דאין דעת שניהם שווה ומה שירצה לטעון זה לא יטעון זה"

ויש להבין א"כ מה מקשה התוס' בד' כט. שהעדים לא יהיו נוגעים בעדות משום שיש להם מיגו? יש שני תשובות (1) אין מיגו במקום עדים (2) תירוץ ר"י שלא אומרים מיגו בשני עדים שמה שיטען זה לא יטען זה. ומה הפריע לתוס' בד' כט. לתרץ כאחד משני התירוצים הנ"ל? אז מה הפריע לתוס' לתרץ כתירוץ הראשון לא ניגע במאמר זה⁸, אך למה תוס' לא תירץ כר"י? משום שתשובת ר"י מתבססת על כך שמיגו זה סברא שדוברים אמת, א"כ אומר ר"י בשני עדים לא אומרים מיגו שאין הוכחה מכך שלא טענת את טענת המיגו השקרית שהינם דוברים אמת, אלא לא טענת את הטענה השקרית משום שיראת פן חברך יעיד אחרת ממך, אך אם נסביר שמיגו זה "כוח הטענה" אין צריך שיוכל לטעון את טענת המיגו בפועל אלא רק צריך ששני הטענות יהיו קבילות, ותוס' בד' כט. הבין שמיגו זה "כוח הטענה" א"כ היה חייב לתרץ שהעדים לא ירצו שנטען להם מיגו משום שיראים שיזכה האחר ויתבע מהם פעם שנית...⁹

7 ע"פ המהרש"א, יש החולקים וסוברים שזה שלושה תירוצים, בפשטות זה שני תירוצים
8 למי שרוצה שיעיין בשו"ת רע"א קלו' שמסביר מה הקושי בתירוץ הראשון (הוא כותב למה לר"י לא נוח בתירוץ הראשון, ואתי שפיר גם לענייננו)
9 אמנם יצא קצת דוחק שתוס' באותו פרק חולקים

הוא דאמר לחבריה מאי בעית בהאי ארעא א"ל מינך זכינתה והא שטרא אמר ליה שטרא זייפא הוא גחין לחיש ליה לרבה אין שטרא זייפא הוא מיהו שטרא מעליא הוה לי ואירכס ואמינא איניקט האי בידאי כל דהו אמר רבה מה לו לשקר אי בעי אמר ליה שטרא מעליא הוא אמר ליה רב יוסף אמאי סמכת אהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא" (ב"ב לב. -לב.)

הרשב"ם מסביר את דעת רב יוסף "והאי שטרא חספא בעלמא הוא וכיון דאודי אודי ולא דמי לשאר מה לו לשקר שבגמרא ששתי טענות יכולות להיות אמת אותה שהוא טוען ואותה שהוא היה יכול לטעון ולא טען דאמרי' מיגו אבל הכא דמי למה לו לשקר במקום עדים שהרי כל כחו וחזקתו בקרקע זו על ידי האי שטר הוא והיאך נאמר מה לו לשקר בשטר זה אי בעי אמר שטרא מעליא הוא והלא מודה שהשטר פסול והודאת בעל דין כמאה עדים ואילו באו שני עדים שאמרו שהוא פסול ליכא תו מה לו לשקר"

דעת רב יוסף ברורה, במיגו הטענה הראשונה מקבלת את הנאמנות של הטענה שיכל לטעון והכא אין טענה ראשונה שהרי הוא מודה שהשטר מזויף ולכן אין כלל מיגו, ומה שצריך להבין זה מהי דעתו של רבה הסובר שיש מיגו?

אך אם נסתכל בתוס' נראה בדיוק הפוך, תוס' (ד"ה "ואמאי") תמה על רב יוסף "תימה דליהמניה במיגו דאי בעי אמר שטרא מעליא הוא" כלומר לפי תוס' דעת רבה היא הברורה ודעתו של רב יוסף היא ה"בעייתית", התמוהה ויש להבין במאי קמפלגי רשב"ם ותוס' שלכל אחד פשוט דעה של אחד האמוראים ודעת השני צריכה ביאור? ועוד הרמב"ן כותב על דברי הרשב"ם "ואיני מבין דבריו" מה לא מובן בדעת הרשב"ם? לכאורה דבריו פשוטים ומחוררים (אם אנחנו הבנו דבריו ק"ו שהרמב"ן אמור להבינם בנקל)

בשביל לבאר עניין זה נעבור למח' ראשונים אחרת, "מיגו למפרע", תוס' (ל. "לאו קמודית") כותב שלא אומרים מיגו למפרע אך דעת רש"י¹ והרשב"ם שכן אומרים מיגו למפרע² ובהסבר מחלוקתם יש להקדים את החקירה המפורסמת של הקוב"ש כיצד פועל דין מיגו? ניתן לבאר בשתי דרכים: (1) סברא, שהטוען דובר אמת, שאם היה רוצה לשקר היה טוען את הטענה הטובה יותר (2) "כוח הטענה" כלומר הטענה הראשונה שהאדם טוען מקבלת את הנאמנות של הטענה שיכל לטעון³. ובמילים יותר "למדניות"⁴ האם מיגו זה דין ב"גברא" או שזה דין ב"חפצא" (בטענה).

התוס' סובר שמיגו זה סברא⁵ שהאדם דובר אמת, א"כ פשוט שמיגו למפרע לא יועיל, נביא דוג' המחזיק טוען שקנה מפלוני שקנה מהמערער מה שלא הועיל לו לקבל את הקרקע אז הוא אומר הפלוני הזה קנה ממך את הקרקע קמי דידי ותאמינו לי שפלוני קנה קמי דידי שאם הייתי רוצה לשקר הייתי טוען מתחילה שקניתי ישירות מהמערער⁶ - לא מאמינים לו מפני שאין הוכחה שכאשר טענת את הטענה הראשונה (קניתי מפלוני שקנה ממך) דברת אמת, א"כ אין סברא שהינך דובר אמת, ובלשונו של תוס'

"אין לו להאמינו במאי דקאמר השתא מתוך שהיה יכול לשקר בתחילה קודם שהודה דלא הוה מסיק אדעתיה שהיה זקוק לטענה זו"

1 כפי שכתבו רע"א והחת"ס, רע"א בשו"ת ח"ד יו"ד סי' נט' והחת"ס בב"ב ל: אמנם הקוב"ש (קט') כותב שאולי ניתן לסייג בדעת רש"י שלא אומרים מיגו למפרע אלא רק הפה שאסר למפרע, אך גם הוא אמר דבריו בדרך ה"אפשר" ולא שלל את הסברם של רע"א והחת"ס
2 החת"ס שם, המהרש"א חולק (ל: ד"ה מפלניא)
3 בהסבר המושג "כוח הטענה" נח' גדולי האחרונים ואכמ"ל, מי שרוצה לעיין-קוב"ש ח"ב סי' ד', רב שמעון בשערי יושר שער ו' פ"ט עיי"ש
4 מוקדש לדניאל סגרון
5 לדברי הרב סתיו שליט"א, זה שיטת תוס' בכל הש"ס. ואמנם בכל הש"ס לא בדקתי, אבל במקרים שלפנינו מסתבר שזה דעת תוס'.
6 אגב מהתוס' פה רואים נגד קצוה"ח רע"א שכתבו שקמי דידי במיגו דמינך זכינתה אין הכוונה "מיגו" ממש שלא צריך מיגו בטענה של קמי דידי, לפי תוס' רואים שכן צריך.

בגדר תלמיד חכם ישנה מח' עצומה עם נפק"מ מרובות בין הש"ס לבין אחרוני זמנינו, ננסה לבארה:
 איתא בשבת (דף ק"ד ע"א):
 "אמר רבי יוחנן איזהו תלמיד חכם כל ששואלין אותו הלכה בכל מקום ואומרה"
 וכן בגמרא בתענית (דף י' ע"ב):
 "תלמיד - כל ששואלין ממנו דבר הלכה בתלמודו ואומר ואפילו במסכת כלה"
 אך יש אחרונים בני זמננו¹ החולקים על גמרא זו וסבירא להו שהגדרת ת"ח הינה אדם בעל כשרון דבור, בקי בפילוסופיא יונית, הוציא לפחות עשרה ספרים², המופיע לפחות פעמיים בשבוע בתקשורת/בעלוני שבת, עדיפות תינתן לבעלי תואר שני בכלכלה". עד כאן לא קאמר, אלא בגדר ת"ח רגיל, אך בשביל התואר "מרן" ישנם מס' תנאים נוספים: "לפחות חמישה סיפורי ניסים"³, לשאת משרה מכובדת (רב-עיר/ארגון/רב-צבאי וכדו')⁴, והכי חשוב: שיהיה לו כמות נכבדה של מעריצים/חסידים⁵, ואם אפשר שיהיה בלי זקן⁶. הרי זה משובח⁷.

נביא מספר נפק"מ במחלוקת זו:
 א. למי עלינו לרצות להדמות?
 ב. בהנתן פסקים סותרים⁸ (למי עלינו להקשיב?)
 ג. ספרים של מי לקרוא?
 (ע"פ הנפק"מ לעיל, מיושבת קושיית המקשנים: "ומה בכך שנכבד את אותם רבונים?" - דלא יבואו עמי-הארצות ויטעו...)

אחרי הציניות קצת רצינות:
 רעה חולה ישנה, בעיקר במחוזותינו (קרי: הציבור הדת"ל), לעשות עירוב פרשיות בין תלמידי חכמים לבין שחקני תיאטרון (המשחקים חלקם

¹ המכונים 'מזרחנעקיס' בליטעז
² לא חשוב נושא הספר. בעצם, כן חשוב: שלא יהיה "ספר מצומצם/פרטי" על שור שנגח את הפרה וכו' שיהיה משהו אוניברסלי/כללי ישראלי כמו "התורה היהודית לאורו של שפינוזה" מעמד האשה ביהדות בשנות 2000".
³ סיפור אחד יש לכל רב באופן אוטומטי: על נכה מלידה שהגיע ל"מרן" ו"מרן" אמר לו לקום. "אבל אני נכה!" השתומם הנכה, "אמרת לי לקום! גער בו מרן" - והפלא ופלא הנכה עמד על רגליו. נשאר למצוא (או שמא להמציא?) רק עוד ארבעה סיפורים.
⁴ לא משנה שהמיוני היה עקב היותו בנש"ק או גרוע מכך עקב זה שהוא "בעלבים" ומתאים לאותה קבוצה רב "בעלבעיס".
⁵ רמת המעריצים איננה משנה. זה דין בכמות, לא באיכות.
⁶ לא כבוד התורה....
⁷ ישנה מח' אם משפט זה הולך רק על הרישא או גם על הסיפא, וסליק בתיקו
⁸ דבר שקורה הרבה...

בהצלחה] בתפקיד תלמידי חכמים). ת"ח זה אדם שלמד שנים רבות בישיבה בה עמל על הבנת גמ' רש"י תוס' רשב"א ש"ך וט"ז, אדם הבקי בש"ס ובפוסקים - לא אדם שהתוס' היחיד שהוא מכיר זה התוס' של דברי אגדה מחשבה או בנוגע לא"י. גדלותו של ת"ח לא נמדדת בתפקיד אותו האדם נושא או במס' הספרים שכתב⁹, לא לפי מס' המעריצים הנהגרים אחריו¹⁰, ובטח שלא לפי מס' הסיפורי מופתים שחולל (על כל כומר מתחיל יש סדרות שלמות של סיפורי מופתים).
 מעצבן/מעציב/מדאיג שכשמישהו רוצה לתאר כמה הרב פלוני גדול התיאור יהיה: "תראה כמה ספרים הוא כתב" (שהרי דבורה עומר כתבה יותר ספרים...) "יש לו מליון אנשים שהולכים אחריו - מליון אנשים לא טועים" (שכחו שאחרי מוחמד יש מיליארד...), הוא ריפא אלפי חולים (גם אורי גלר "ריפא" אלפי חולים...), "יש לו כוח דהיתרא שאין לאף ת"ח אחר" (יש לי בנרוד חילוני שמתיר לאכול חזיר עם פסק זמן ביוהכ"פ...).
 ונגמור עם שני ציטוטים מדברי הגמ' והשו"ע (מצטער שאין לי ציטוט של אפלטון/יאיר לפיד):

"א"ר יהודה אמר רב: כל המתגאה בטלית של ת"ח ואינו ת"ח - אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה" ("ב"ב צ"ח ע"א).
 "כי רבים חללים הפילה" [משלי ז', כ"ו], זה תלמיד חכם שלא הגיע להוראה ומורה" (שו"ע חו"מ י"ג).
 [בשולי הדברים: לפני כמה שבועות הועלתה טענה של אחד הרבנים שאע"פ שאה"נ ואותם הרבנים אינם ת"ח גדולים, מ"מ יש להם דין של "מרא דאתרא". אך נראה לענ"ד שלא צדק בטענתו משתי סיבות:
 א. מרא דאתרא זה אדם שנבחר בגלל גדלותו, ולא בגלל שיקולים חיצוניים/פוליטיים.
 ב. מ"מ צריך רף מסוים: הרי כל בר דעת מבין שאם ימנו מחר ילך בן 13 להיות רב עיר, לאנשי אותה העיר יהיה אסור להקשיב לו.

הדברים נכתבו עקב כך שעייפתי מוויכוחים בע"פ לכן הוחלט לכתוב את דעתי בכתב, תלונות הערות צעקות וכו', אשמח לקבל באהבה.

⁹ פעם ישבו בב"ד הרב אלישיב הרב עובדיה הרב זולטי והיה איזה "דבון" שכל מס' חודשים היה מעניק להם ספר שהוא כתב, חלשה דעתו של הרב עובדיה שהוא לומד כ"כ קשה ומשקיע את כל כולו בתורה ועד שהוא מוציא ספר עוברות שנים רבות ואילו ה"רבון" הזה כל מס' חודשים מוציא ספר. הרגיע אותו הרב אלישיב בהמשילו משל, תרנגולת מטילה כל יום לעומת בנאדם שמוליד פעם בכמה שנים אך התרנגולת מטילה ביצה ואילו האדם מוליד ילד...
¹⁰ אם התחלנו במשלים, משל לאדמו"ר אחד שמת והשאיר אחריו שני בנים וכל אחד מן הבנים הקים חצר משל עצמו, לאחר מס' שנים לבן הראשון שהיה כריזמטי ונוח לציבור (קרי מקל בכל דבר שהציבור רוצה) נהייתה חצר גדולה בעוד שלאה השני שהיה "ישר עם אלוקים" ולא נתן לפגעי הזמן לחזור החצירו לא נשאר חצר כי אם מס' חסידים בודדים, אחד מחסידיו (הבודדים) שאל את רבו על כך ענה לו רבו-אריה אחד עדיף על אלף ג'וקים (ביידיש זה נשמע יותר טוב)

פנינים הרוצה להחכים ידרים

בפרשת השבוע משה נצטווה על מעשה השולחן ועל מעשה המנורה ואומרים חז"ל במסכת בבא בתרא (כה): "הרוצה להחכים ידרים והרוצה להעשיר יצפין: שמנורה בדרום והשולחן בצפון"
 ויש לשאול כאן שתי שאלות חזקות:

- האם באמת במציאות מי שמצפין מעשיר ומי שמחכים מדרים? והרי רואים אנו בעולם שארצות הצפון נחשבות למשכילות הרבה יותר. וגם בעמ"י שגלה לצפון ולדרום רואים שגדולי תורה עצומים נמצאו בארצות הצפון!
- ואם נאמר שאכן זו המציאות, יש להבין מה השייכות של מנורה לחכמה ושל השולחן לעושר? שלכאורה הייתי אומר הפוך: מנורה שכולה זהב טהור ושמן זית מובחר, תסמל עושר. לעומת השולחן שמקריבים עליו רק לחם מצות (לחם עוני). השולחן יכול לסמל חכמה, בבחינת "כך היא דרכה של תורה: פת במלח ואכל".
ונראה ליישב את הדברים ע"פ מה שאמר חז"ל במסכת אבות: "איזהו עשיר? השמח בחלקו" = חז"ל הגדירו לנו שעשיר לא נמדד בהון הגשמי שיש לו ביחס לחבריו אלא עשיר הוא כל אחד ואחד שמרגיש מצד עצמו שלא חסר לו דבר, ושמח בחלק שה' נתן לו.
 ע"פ ז"ל, שדוקא השולחן הוא ביטוי לעושר: ה' מצווה שב"בית" שאנו מכינים לו נערך לפניו שולחן. ומה נשים עליו? אומר הקב"ה: די לי בלחם. = הקב"ה מלמד אותנו את מידת ההסתפקות במועט ע"י שלחן לחם הפנים.
 וזה פירושו דברי חז"ל: "הרוצה להעשיר יצפין - שהשולחן בצפון". מי שרוצה להיות עשיר באמת, יצפין מבטו לשולחן וילמד ממידותיו של הקב"ה: "איזהו עשיר? השמח בחלקו" - אם מלך מלכי המלכים מבקש מאיתנו רק לחם, ק"ו בן בנו של ק"ו, שאנחנו צריכים לשמוח בכל מה שהקב"ה נתן לנו בחסד.
ובדרך זו יובן בס"ד: "הרוצה להחכים ידרים - שמנורה בדרום" = ידרים מבטו ויתבונן במעשה המנורה:

המנורה מפיצה אור, המשול לחכמה, כמו שכתוב: "כי נר מצוה ותורה אור" - המנורה מפיצה את אור חכמת התורה לעולם כולו. (ולעומת זאת, חכמת יוון משולה לחושך: "חשך זו יוון" - חכמה שקרית משולה לחושך, לעומת חכמת האמת של המנורה, היא חכמת התורה).
 הבה נדרים מבטנו למעשה המנורה ע"מ שנוכל להחכים:
 המנורה נקראת גם: "המנורה הטהורה", ע"ש שעשויה כולה מזהב טהור, גם השמן שמודלק על גביה הוא שמן הזית הטהור ביותר: "שמן זית זך תתית למאור",
 מכאן אנו למדים שע"מ להפיץ חכמת אמת, צריך טהרת המידות גדולה, בבחינת "דרך ארץ קרמה לתורה", שכן השכל מושפע מאד ואפ' מונהג ע"י לבו של האדם, וכשאדם רוצה ללמוד, הוא איננו יכול לבוא עם תאוות ומידות שליליות, כי אז הלימוד יצא עקום ע"פ הרצונות והרגשות שלו עצמו, ולא יצא לפי האמת, אדם שרוצה להגיע לחכמת התורה ולא לחכמת יוון, חייב להיות נקי וניטרלי מכל שוחד של הלב.
 ובמיוחד חייב להיות נקי ממידת הגאווה, כדי שלא יקשה לו לחזור בו מטעויותיו ולהודות על האמת, וכדי שיוכל ללמוד מאנשים אחרים ואפ' הפחותים ממנו, וזה מה שאמר חז"ל: "איזהו חכם? הלומד מכל אדם" - איזהו אדם היכול להגיע לחכמת אמת? אותו אחד שיוכך עצמו כל כך ממידת הגאווה עד שיכול ללמוד מכל אדם, ואם אין בו גאווה שהיא אם כל המידות הרעות, ודאי שגם אין בו את שאר המידות הרעות ויכול ללמוד את חכמת התורה באופן אובייקטיבי ואמין. אם נוכח לקחת לליבנו את המידות של השולחן והמנורה הטהורה, ע"כ כך תשרה השכינה בתוכנו - כשם ששרתה במשכן, דווקא משום שהכיל כלים אלו. וכמו שכתוב: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". חודש שמח.

"אל יבזו יותר..."/"רותם נהיר (ד')

מהתופעות המבורכות בישיבה היא הנכונות ההדדית לעזור. זו, כמובן, תכונה המאפיינת כל חברה בריאה - הפרטים מוכנים לשאת בעולו של הכלל, והם מרוויחים בעצמם מהקלת הנטל. כך, למשל, תורנות בחדר האוכל - כאשר החלוקה נעשית במידה שווה, וכל בחור לוקח על עצמו (או האחראי מטיל עליו) מספר שווה של תורנויות, הרי כולם ביחד נושאים - בתורם - בנטל. אבל מערכת כזו, אינה יכולה לעמוד לא ברוב טובה, ולא ברוב פורענות - כאשר יש בחורים המתחמקים מתפקידם, או כאלה המתנדבים ומטשטשים את הבעיה, מעתה התפקיד הפך לתפקידם של המתנדבים. לכל היותר, אפשר להכריח את כולם לעבוד "ביחד" ("מתנדבים" הקבועים עובדים, והאחרים מסתכלים), או לקבוע תחום שאכן מיועד להתנדבות (בנוסף לתורנים), שהרי ראוי לישיבה, כמוסד חינוכי, לחנך את תלמידיה להתנדבות גם כן. כמובן, תחום שאין עליו שום אחריות של "מצווה ועושה", יהיה תלוי ברצונם הטוב של מתנדבים וביכולתם. זו רק דוגמה, וממנה נגיע לנושא העיקרי.²

בימינו מקובל לחפש תמיד את ההתעלות בעבודת ה'. כל מעשיו יהיו לשם שמים (להרחבה ע' שו"ע או"ח רלא). אנחנו אוכלים לשם שמים, מתפללים לשם שמים, מקדשים את החומר³ בכל מעשינו, מדברים לשון הרע לא רק לתועלת אלא גם לצרכי לצרכי מצוה - ו"צרכי עמך מרובים". אנו עסוקים תמיד במצוות, ופטורים מן המצוות. כך בתלמוד תורה - כל עוד מה שאנו עושים הוא בגדר "תלמוד תורה", אנו את נפשנו הצלנו, כי אנחנו "עושים דברים חשובים". תלמיד חכם? זה בדורות קודמים. וכך גם במצוות צדקה. אנחנו מחפשים לא היכן נוכל להועיל ביותר, אלא באיזה אופן נוכל אנחנו לקיים את מצוות צדקה, או חשוב יותר - להפריש את כספי המעשרות⁴ שלנו למטרות מותרות על-פי ההלכה, שהיא כמובן נר לרגלנו. אם נזכה, יעשו גבאי הצדקה "דברים חשובים", ואם לא - גם זה דברים חשובים. הכל לטובה, אחי, תן חיוך. אל תזלזל בשום מעשה טוב.

התופעה הרחבה הזאת הגיעה גם לבית מדרשנו. אי היכולת להבדיל בין רמות שונות של מצוות צדקה, גורמת לכך שלעיתים אדם בטוח שהוא נתן צדקה: הרי "גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה", כי גמילות חסדים גם לעשירים (שלא בדיוק צריכים את החצי שקל שלך). "גמ"ח כלי הכתיבה", שבאופן מקורי היה מורכב מעטים שנשכחו בסוף הזמן, ונועד לשימוש למי שאיבד עט, הפך מצד אחד למקור זול לעטים חדשים, ומצד שני ליעד "צדקה" מועדף. הנה כך, זיכינו את הנותנים בעוד דרך לגלות את נדיבותם, ואת אלה שאינם רוצים להשקיע ולקנות עט - בעוד דרך לגלות את ---⁵

הגיע הזמן שנתבונן ביעדים אליהם אנחנו מנסים להגיע, ונפסיק⁶ לקיים מצוות. נעשה נעשה לא את המעשים שירשמו לנו עוד נקודות בגן עדן, אלא את אלה שצריך לעשות בהסתכלות כוללת יותר. זה אומר לתת צדקה למטרות צדקה, להתנדב במקום שצריך, ללמוד⁷ כך שתוכל להגיע להשגים, ולתת קצת כסף לגמ"ח המרכזי של הישיבה כדי שאנשים יוכלו לכבס חולצות בלי טרדה, תוך הבנה ברורה שזה מעשה טוב, לא צדקה.

'עניי עירך קודמים'/ ר' ניר ישי

"גמ"ח הקלסר הכחול". רבים שואלים אותי מי המציא את השם הזה? אולי זה הזמן לבאר: לפני תשע שנים בערך היו כמה כלי כתיבה בתיבת הגמ"ח בבית המדרש, וכל תלמיד שהיה צריך כלי כתיבה, היה נישג, מחפש את מבוקשו, ובד"כ לא מוצא... דבר נוסף היה שם, קלסר שהיה אמור להכיל דפדפת פנויה לשימוש הציבור אך בד"כ לא היו בו דפים. החלטנו (כמה מבחורי הישיבה) לשקם את הגמ"ח, קנינו "קלסר כחול", כמה דפדפות, כמה עפרונות, ובאוסף כלים קטן פתחנו שוב את הגמ"ח, וכך מידי פעם הייתי מקבל תרומה מאחד החברים או ממשפחותיהם, קונה ציוד ומניח בגמ"ח, וכמובן - ב"קלסר הכחול". ומכאן השם, "גמ"ח הקלסר הכחול". (בכונה נבחר שם ניטולי, כדי שלכל אחד יהיה חלק בו, ולא לעילוי נשמת אדם פרטי.)

הצעד הבא היה לדאוג שלא יחסרו כלי כתיבה ושיהיה מצבור של כלים חדשים לשימוש. לשם כך הוצבה קופה בתוך תיבת העץ ע"י האחראי דאז, ובעבור כל כלי נגבה תשלום סמלי. עם הזמן "גמ"ח הקלסר הכחול" לקח תחת חסותו גם את קניית הכוסות לשתייה חמה וקרה, התינונים, הסוכר והקפה למטבח הכולל. לאחר שמייסד גמ"ח הכביסה עזב את הישיבה, גם גמ"ח הכביסה עבר לחסות הגמ"ח שלנו, וברוך ה' בחודש האחרון נרכשה מכונת כביסה חדשה לגמ"ח (המכונה החמישית שהגמ"ח קונה, כן, קונה מכונה חדשה). יחד עם כל המפעל הנ"ל, הגמ"ח מתחזק מגהצים וקרשי גיהוץ בפנימיות הילטון, פלאזה וקינג דייוויד, מכונת תספורת (השלישית שנקנתה השנה) וגמ"ח הלוואות קטנות עבור התלמידים.

כאן המקום להודות לעשרות הבחורים שתחזקו בעבר ומתחזקים כיום את כל הגמ"חים במסירות נפש, ומקבלים עליהם את עול הציבור. כאן המקום להזכיר שהתעסקות בצרכי הציבור היא דבר שראוי לקבל עליו שכר אף בתוך מפעל הגמ"ח ואעפ"כ הבחורים מתנדבים לעסוק במלאכת הקודש בהתמדה ובחשק לב¹.

עד כאן הפרסומת, ועתה לגופו של עניין. הקופה המונחת על התיבה, באישור הממונים, לא היא זו שמחזיקה את המפעל הנ"ל, אלא כל תלמיד שמשתמש בכל שירות שהיה, משלם סכום סמלי ע"מ להמשיך את קיום הגמ"ח, ועם כל זאת, הגמ"ח מעדיף שלא להצטמצם אלא להרחיב את פעילותו בע"ה, ולכן גם במיני המתקנה המוצעים למכירה ישנו רווח מסויים המסייע לתחזוק הגמ"ח בלבד.

עוד יש להוסיף שהמקום הראשון שכדאי לגמול עמו חסד הוא המקום בו אתה חי, וממנו אתה נהנה, וזכות היא לסייע למפעל זה דוקא ע"י לומדי הישיבה ולא רק לתורמים חיצוניים.

וזאת למודעי - קיים בישיבה גמ"ח רכב עבור אברכי הישיבה בלבד (מגיל 24). גמ"ח הרכב נוסד בשנים האחרונות ע"י תרומות מאברכי הישיבה, ואינו נתמך במפעל הגמ"ח הכללי, אלא כל אברך המשתמש ברכב משלם סכום סמלי שמסייע בהחזקת הרכב.

אבקש מכל מי שיש לו רעיון לפיתוח הגמ"ח או לפתיחת תחומים חדשים בהם מפעל הגמ"ח עדיין לא עוסק, לפנות אליי בהצעה ובע"ה נדון בדבר. אחתום ברוב תודות וברכות לכל מי שמסייע בתפעול הגמ"ח על כל אגפיו, ולכל התורמים מבית ומחוץ, בתפילה שנוכה לגמול חסד כל ימינו ובפרט עם הסובבים אותנו יום-יום שעה-שעה.

¹ מי שבירך אבותינו אברהם יצחק ויעקב הוא יברך את:

ר' שחר כהן, ר' אליעזר מגן, ר' יוגב שרעבי, ר' אביחי תרומי, ר' מוטי פקטר, ר' מתן סגן, אברהם מרי, גבריאל כהן, מיכאל כהן, יצחק קוואס, יהודה עלה, דניאל בוחבוט, נתנאל שטיינפלד, אריאל ישי, נדב בראל, אליסף נחמני, נוי יצחק, יוסף שמחוני, משפ' קייקוב, אביאל כהן, אשתי מנב"ת (המשקיעה שעות רבות בגמ"ח השידוכים) וכל תמכין דתמכין. הקב"ה ישלם שכרם ויסיר מהם כל מחלה ויצליחם בכל דרכיהם, אמן.

² "מלחמת" לבנון "השנייה" (המלחמה הוכרזה כמלחמה רק אחרי סיומה; מעולם לא הוכרזה גם מלחמת לבנון ראשונה - זה היה הכינוי שנתנו השמאלנים למלחמת שלום הגליל, מכיון שהגליל לא מענין אותם) היא דוגמה מצוינת להתנדבות, ולא במקרה גם למתדלים מצד הממסד; כך גם פרס ישראל שקיבל הרב י"צ רימון, על טיפולו בעוללות הממשלה.

³ האם משהו יודע מהו המקור לביטוי זה, ועד כמה רחוק הולך השימוש בו? מה ההבדל (אם יש) בין זה לבין הביטוי התלמודי "לטהר את השרץ"?

⁴ יש המון משניות שעוסקות בשאלה מה מותר לעשות בכספי מעשר, אבל מוזר שאף אחת אינה מדברת על מעשר מהכסף (ואפילו לא על מעשר עני) אלא על פדיון מעשר שני. כנראה הם ידעו מה לעשות עם הכסף.

⁵ תבחרו לבד מה לכתוב.

⁶ אם יש מישהו שרגיל להוציא דברים מהקשרם, שיוסיף מרכאות לפני שתי המילים האלה ואחריהן.

⁷ תורה, כמובן. יש ערך מסוים בהכנה לפסיכומטרי, בקריאת שירה מודרנית, בלימוד על פלאי הבריאה, שיחות "עידוד" ו"חיזוק" (מה אנחנו, חבורה של מטופלים בקבוצת תמיכה?) ולימוד פסיכולוגיה בחצי רובל (עפ"י שיטת הבעש"ט, כמובן, ועם עוד כמה קופיקות תוכל להתבשמ בחכמתו של החפץ חיים על איך לדאוג שאשתך לא תצעק עליך כשהבאת את הירקות הלא נכונים מהמכולת), ואולי זה אפילו לא ביטול תורה, אבל זה גם לא לימוד תורה. לא במקום הסדרים (גם לא בסדר מוסר; כך למשל שמעתי על הספר "עלי שור", בשם מחברו!), בהרבה מקרים גם לא במהלך הזמן, ואולי בכלל לא.

מזל טוב!
לאייל אמסלם ו'א, לנישואיו.
לסהר מלחי (ב'א, לאירוסינו.